

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 221,022116
נספח: לשאלה 1 – קריקטורה

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק ב)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק.

מבין השאלות שבחרת לענות עליהן, לפחות שת שאלות חייבות לכלול קטע מקור.

פרק ראשון – (25x1) – 25 נקודות

פרק שני – (25x1) – 25 נקודות

פרק שלישי – (25x1) – 25 נקודות

פרק רביעי – (25x1) – 25 נקודות

סה"כ – 100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על שלוש שאלות – כל שאלה מפרק אחר.

אין חובה לבחור בשאלה שיש בה מקור.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. המלצה לחלוקת זמן: כ-25 דקות לכל שאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

שים לב:
שאלות הבחינה מתחילות בעמוד 3.

בשאלון זה ארבעה פרקים. עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק. מבין השאלות שבחרת, לפחות שתי שאלות חייבות לכלול קטע מקור.

נושא א – טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3 (25 נקודות).

1. מקור – האידאולוגיה הנאצית ויישומה

- א. עיין בנספח, שמוצגת בו קריקטורה המבטאת את אחד מעקרונות האידאולוגיה הנאצית. הסבר את העיקרון, וכתוב כיצד הוא בא לידי ביטוי בקריקטורה. (13 נקודות)
- ב. הצג את התוצאות של "ליל הסכינים הארוכות", והסבר כיצד תרמו תוצאות אלה למימוש אחד העקרונות באידאולוגיה הנאצית. (12 נקודות)

2. מדיניות הנאצים כלפי היהודים (1933-1938)

- א. הצג שני צעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים בגרמניה בין השנים 1933 עד סוף 1935. הסבר כיצד כל אחד מן הצעדים שהצגת שינה את מעמדם של יהודי גרמניה מבחינה משפטית או מבחינה חברתית-כלכלית. (13 נקודות)
- ב. הצג שני צעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים בשנת 1938, והסבר במה אחד מן הצעדים שהצגת מבטא התרפה של מדיניות הנאצים כלפי היהודים. (12 נקודות)

3. מדיניות הנאצים כלפי היהודים בפולין לאחר כיבושה

- א. הסבר את מטרת המדיניות שנקטו הנאצים כלפי היהודים בפולין מתחילת הכיבוש עד ריכוזם בגטאות. הצג שתי דוגמאות, מתחומים שונים, לביצוע מדיניות זו. (13 נקודות)
- ב. הסבר מדוע בחרו הנאצים לנהל את הגטאות באמצעות היודנראטים, והצג שתי דרכים נוספות שנקטו הנאצים לפקח על הגטאות. (12 נקודות)

פרק שני (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-6 (25 נקודות).

4. מקור – יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש הנאצי כלפי היהודים

א. לפניך קטע ובו סיפור ההצלה של מרים קרקינובסקי בידי יונאס פאולאביציוס מליטא, שזכה לתואר "חסיד אומות העולם". קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

באוגוסט 1944 פונתה מרים קרקינובסקי ממחנה העבודה שהייתה עצורה בו עם שאר אסירי המחנה. במהלך הצעדה הצליחה קרקינובסקי לחמוק מן השיירה, והחלה ללכת על שפת הנהר הסמוך. פתאום ראתה איש שעקב אחריה בסירה. האיש, יונאס פאולאביציוס, עודד אותה ללכת בעקבותיו והוביל אותה לביתו. לאחר שאכלה ארוחה עם משפחתו, התכופף פאולאביציוס, פתח פתח נסתר ברצפה, והוביל את מרים לאורך פרוזדור חשוך וארוך. "לא ראיתי לאן אני הולכת," סיפרה קרקינובסקי, "אך לא אמרתי מילה. לאט לאט התמלא החדר אור, ומצאתי את עצמי בחדר חמים וצר, מלא ביהודים עירומים למחצה. כששאלו אותי מה עלה בגורלו של הגטו, פרצתי בבכי."

במהלך המלחמה הסתיר פאולאביציוס לא פחות מ-12 יהודים, ולפחות שני שבויי מלחמה סובייטים, במקומות שונים בביתו ובחצרו. כל בוקר הביא להם לחם וקפה, וכל כמה ימים הוביל אותם לתוך ביתו כדי שיוכלו להתרחץ. מאחר שידע שהוא מסתכן, שכר לבתו חדר בעיר קובנה הסמוכה, כדי שלא יאונה לה רע אם הוא ייתפס. לאחר השחרור נרצח פאולאביציוס בידי לאומנים ליטאים, שלא סלחו לו על מעשיו במהלך המלחמה.

(מעובד על פי י' גוטמן, שואה וזיכרון, מרכז זלמן שזר, 1999, עמ' 190)

הצג את הקריטריונים שעל פיהם זכה פאולאביציוס לתואר "חסיד אומות העולם", כפי שהם באים לידי ביטוי בקטע.

על פי מה שלמדת, הסבר שני מניעים של מי שניסו להציל יהודים בארצות הכבושות על ידי הנאצים.

(14 נקודות)

ב. הסבר את המניעים של האנשים שבחרו לשתף פעולה עם הנאצים, ואת המניעים של "הרוב הדומם". (11 נקודות)

5. ועידת ואנזה

- א. היסטוריונים טוענים שהחלטה על "הפתרון הסופי" התקבלה לפני כינוס ועידת ואנזה. הבא נימוק אחד לביסוס טענה זו, והסבר מדוע כונסה ועידת ואנזה. (13 נקודות)
- ב. הסבר במה באה לידי ביטוי בפרוטוקול ועידת ואנזה הטוטליות של "הפתרון הסופי". בתשובתך הבא שתי דוגמאות. (12 נקודות)

6. דרכי הלחימה של היהודים

- א. בגטאות התנהל ויכוח בנוגע ליציאה למרד. הסבר שני נימוקים בעד היציאה למרד ושני נימוקים נגד היציאה למרד. (15 נקודות)
- ב. הסבר את הגורמים להצטרפות של לוחמים יהודים לצבאות של בעלות הברית בזמן מלחמת העולם השנייה. (10 נקודות)

נושא ב — בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק שלישי (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 7-9 (25 נקודות).

7. מקור — מלחמת העצמאות

א. לפניך קטע המתאר את ראשית מלחמת העצמאות. קרא אותו, וענה על השאלה שאחרייך.

ההתנגשויות שהתחוללו למחרת כ"ט בנובמבר 1947 והביאו לתחילתה של המלחמה בין שתי הקהילות הלאומיות בארץ, היו פרי יוזמה ערבית: ההמון הערבי השתולל במרכז המסחרי החדש בירושלים, שרף ובזז חנויות של יהודים. חולשת התגובה של ההגנה לא בישרה טובות בנוגע להתפתחות המערכה. עד מהרה היו הדרכים בכל רחבי הארץ בחזקת סכנה. הכביש היחיד שקישר בין יישובים יהודיים ולא עבר ביישובים ערביים היה הכביש בין תל אביב לחיפה. על יישובים מבודדים הוטל מצור. את הדרך לירושלים חסמו הכוחות הלא סדירים של הפלסטינים. בחודש הראשון ללחימה נפלו כ-250 יהודים, כמחצית מכלל הקרבנות היהודים בשלוש שנות המרד הערבי (1936-1939).

(מעובד על פי א' שפירא, ככל עם ועם — ישראל 1881-2000, מרכז זלמן שזר, עמ' 148)

הצג את דרכי הפעולה של הערבים בראשית המלחמה, כפי שהן באות לידי ביטוי בקטע.

על פי מה שלמדת, הסבר דרך התמודדות אחת של היישוב היהודי עם קשיי הלחימה

בשלב זה של המלחמה.

(15 נקודות)

ב. הסבר את הגורמים שהביאו לניצחון מדינת ישראל במלחמת העצמאות על אף מצבו הקשה

של היישוב היהודי בראשית המלחמה. (10 נקודות)

8. היישוב היהודי והשלטון הבריטי (1945-1948)

א. אחד מתחומי המאבק של היישוב היהודי בשלטון הבריטי היה תחום ההתיישבות.

הסבר אחת מן המטרות של מאבק זה, והצג פעולה אחת של היישוב בתחום זה.

(10 נקודות)

ב. הסבר כיצד תרם המאבק של היישוב היהודי בבריטים (בשנים 1945-1947) להחלטה של

בריטניה להעביר לאו"ם את שאלת ארץ-ישראל. בתשובתך התייחס לתחום הצבאי

ולתחום ההעפלה. (15 נקודות)

9. ההכרזה על הקמת המדינה ופרשת "אלטלנה"

א. ב־12 במאי נערכה ישיבה מכרעת במנהלת העם בנוגע להכרזה על הקמת המדינה.

הסבר שניים מן הנימוקים של התומכים בהכרזה מידיית ושניים מן הנימוקים של

המבקשים לדחות את ההכרזה למועד מאוחר יותר. (15 נקודות)

ב. ההחלטה של בן-גוריון לפגוע באנייה "אלטלנה" שנויה במחלוקת. יש הטוענים שצעד זה

היה הכרחי, אחרים טוענים שהוא היה שגוי.

הצג את עמדתך בעניין זה, ונמק אותה. בתשובתך התבסס על עובדות היסטוריות.

(10 נקודות)

פרק רביעי (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 10-12 (25 נקודות).

10. מקור – תהליך הדה־קולוניזציה והשפעתו על היהודים בארצות האסלאם

- א.** הסבר שלושה מן הגורמים שסייעו לתהליך הדה־קולוניזציה. (10 נקודות)
- ב.** לפניך קטע ממכתב ששלח יהודי מביירות לפריז. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

משטר המנדט יבוא בקרוב אל קצו. המוסלמים בארצות אלה נמצאים בעיצומה של שמחה מטורפת. לא עוד צרפתים, עצמאות גמורה, אנחנו נהיה אדוני הארץ. דאגה גדולה מכווצת את לבבנו. לא עוד מנדט, לא עוד רסן ומעצורים. כל עוד התנוססו דגלי צרפת מעל לראשנו, חשנו ביטחון מלא. הצבא הצרפתי הגן עלינו. הנציב העליון דיכא במהירות את הפרות הסדר והביא על תיקונן את כל העוולות. כמה וכמה פעמים בשנים האחרונות, כאשר חשנו שאנו נתונים בסכנה בעקבות האירועים המתרחשים בפלשתינה, די היה בצעד אחד קטן אצל נציגיה של צרפת כדי להשיב את השלווה לקהילותינו.

(מעובד על פי א' רודריג, חינוך, חברה והיסטוריה – כל ישראל חברים ויהודי אגן הים התיכון 1860-1929, מכון בן צבי, ירושלים, תשנ"א, עמ' 246-247)

הסבר אילו מן הגורמים, שהשפיעו על ההידרדרות במצב היהודים בארצות האסלאם בשנות ה־40, באים לידי ביטוי בקטע שלפניך. (15 נקודות)

11. עלייה וקליטה בשנות ה־50

- א.** הסבר את השיקולים של מדינת ישראל שהשפיעו על מדיניותה בקליטת העלייה של שנות ה־50 וה־60. (12 נקודות)
- ב.** הסבר את הקשיים של העולים שנבעו ממדיניות הקליטה שנקטה מדינת ישראל. (13 נקודות)

12. מלחמת יום הכיפורים

- א.** הצג שתי סיבות לפרוץ מלחמת יום הכיפורים, והסבר מדוע הופתעה מדינת ישראל כאשר פרצה המלחמה. (13 נקודות)
- ב.** הצג שתי תוצאות מדיניות של המלחמה, והסבר שתיים מן ההשפעות של מלחמה זו על מדינת ישראל לטווח הארוך. (12 נקודות)

בהצלחה!

נספח לשאלה 1

הכיתוב בכרזה — הבולשביזם

(לקוח מן האתר: www.nedmartin.org/v3/propaganda/der-bolschewismus-soviet-spider)